

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 17 nr. 11

FORENINGEN FOR KIRKEGÅRDSKULTUR

Administrationen.

Efter at kirkegårdsinspektør *Hans Rønø* i sommer har nedlagt sit hverv som kasserer, og landsretssagfører *H. F. Jegsen* også har ønsket at ophøre med at fungere som sekretær, har i henhold til de på bestyrelsesmøde og generalforsamling givne bemyndigelser forretningsudvalget overgivet såvel kasserer- som sekretærforretningerne til kirkegårdsinspektør *Volmer Rud Nielsen*, som forud havde erklæret sig villig til at varetage det dermed forbundne arbejde. Idet man her gentager den mundtlige tak for det udmærkede arbejde, som den hidtidige kasserer og sekretær har udført i foreningens interesse, tilføjes det for en ordens skyld, at begge bevarer deres sæde i bestyrelsen.

Foreningens kontor har herefter adressen: Silkeborgvej 23, Horsens, girinumret forbliver 11915; telefonnumret er Horsens: 1974.

Ålborg, den 27. aug. 1952.

(sign.) *Carl Bay*.

Nye medlemmer.

Afdeling A.

158. Helsingør kirkegårdsudvalg.

Afdeling C.

987. Stenhuggermester Sigvald Hansen, Skanderborgvej 100, Århus.

988. Stenhuggermester Børge Forsberg, Skolegade 4, Haderslev.

989. Stenhuggermester Chr. Feddersen, Søndergyden, Rødding.

990. Bogtrykker Andreas Hansen, Borgergade 28, Horsens.

Afdeling D.

126. Kyrkogårdsträdgårdsmästare Sixten Frank, Maratongatan 22, Enköping, Sverrig.

127. Helge Berggren, Alingås, Sverrig.

SVENSKE OG DANSKE KIRKEGÅRDS- MØDER

Lidt før end sædvanligt holdt *Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare* i år sit møde d. 31. juli til 2. august, og det var forlagt til Eskildstuna, hvor kyrkogårdsf. *Enock Nilsson* forestod programmet og dets gennemførelse. På mødet drøftedes aktuelle spørgsmål; desværre måtte et foredrag af inspektør *O. Raa-*

haug-Askegaard udgå, da han var blevet forhindret i at rejse. Fra Danmark deltog iøvrigt kirkegårdsinspektør *Jens Gravesen*. Mødet var vel besøgt, og excursionerne vellykkede og lærerige.

Foreningen af kirkegårdsinspektører og gravere m. v. i Danmark holdt sit årsmøde i Haderslev, hvor også *Foreningen for kirkegårds-kultur* tidligere i år har haft sit (jevnfør VK tillægsside 61), og hvor kirkegårdsinspektør *J. Haumann* forestod sagerne. Også dette møde var velbesøgt og begunstiget af godt vejr. Lektor, akademigartner *G. Georgsens* foredrag må nævnes blandt mødets mærkepæle. En excursion førte deltagerne fra det bakkede landskab i øst til de flade marskegne i vest, hvor man fik lov til at komme helt ned til den tyske grænsebom ved Rudbøl. Af gæster fra Sverige mødte fru og hr. *H. Claesson* fra Lund; men de holdt på, at de var private rejsende. For venlig invitation til mødets første dag takker også dette blads redaktør.

FRA DANSKE DAGBLADE

13% (Løgstør avis): Vandalisme på Farstrup kgd.

17% (Randers Soc.Dem.): Mammen kgd. er blevet udvidet med 5000 m², og der bygges kapel.

17% (Socialdem.): Brøndbyvester kgd. udvides med 1/4 ha.

18% (Assens Amtsavis): Kærum kgd. udvides med 1/4 ha af anlægsgartner *Alf. Jacobsen*.

19% (Hørsholm avis): Søborg mh.sr. lader opføre mur om kgd. efter arkitekt *Holbirk's* tegning.

21% (Socialdem.): Glostrup skal indrette kgd. på 8 1/2 td. Id. af Pilehøjgårds jorder.

22% (Jydske Tid. m. fl.): Kirkegårds-kultur (referat af Ffk.s generalforsl.).

24% (Skive avis): Skive kgd. udvides af *Jesper- sen & Sørensen* for kr. 98.750 (havearkitekt *C. Th. Sørensen*).

25% (Sorø amtstid.): Det ny kgd.sanlæg i Hilerød tages i brug.

27% (Jydske Tid.): Åbenrå kgd. skal omlægges.

27% (Thisted Soc.Dem.): Herning Gamle kgd. en seværdighed.

27% (Berl. Tid.): På Tibirke kgd. har der gennem de sidste uger fundet en lang række gravrøvier sted. Folk, som besøgte gravene, har ikke kunnet forstå, at roserne, som stod i knop, ikke sprang ud. Man har nu opdaget, at de mest veludviklede af knopperne hver aften er

blevet klippet af og fjernet fra ca. en halv snes gravsteder. I Vejby har man måttet lukke kirken, der normalt står åben hele dagen for andagtssøgende, fordi alterlysene og lyseholderne til stadighed bliver stjålet.

$\frac{3}{7}$ (Morsø Folkebl.): Der bygges kirke på Møholms kgd. (arkitekt *Mundt og Bertel Nielsen*).

$\frac{5}{7}$ (Sydsjæll. Soc.Dem.): Grundstensnedlæggelse til kapellet på Næstved Østre kgd. (arkitekterne *H. C. Hansen & Viggo S. Jørgensen*).

$\frac{9}{7}$ (Sjællands Posten): Jyderup kgd. skal udvides.

$\frac{10}{7}$ (Vordingborg Dagbl.): Der drøftes ny kgd. i Vordingborg.

$\frac{11}{7}$ (Svendborg amtstid.): Thurø kgd. skal udvides mod øst.

$\frac{11}{7}$ (Dannevirke): Øsby kgd. er udvidet (havearkitekterne *Kn. Preisler & A. Thomsen*; anlægsgartner *Jørgen Jensen*).

$\frac{13}{7}$ (Fyns stiftstid.): Årup kgd. er udvidet (inspektør *O. Raahauge-Askegaard*).

$\frac{22}{7}$ (Ærø Folkebl.): Marstal kgd. kortlægges med regulering for øje (havearkitekt *Johannes Tholle*).

$\frac{25}{7}$ (Jydske Tid.): Der er holdt licitation over den planlagte udvidelse af kgd. i Gråsten. Der indkom følgende tilbud: Afsætning, rydning, vej- og ganganlæg: Stenderup-Jensen, Sønderborg, 58.900 kr., rydning, indhegning, planering, tilplantning og tilsåning: Victor Hansen, Gentofte, 57.650 kr., rydning, indhegning, dræning, planering, bænke, vandkummer, affaldssamlere, tilplantning, tilsåning og vedligeholdelse: Valdemar Greve, Åbenrå, 95.752 kr., Wulff, Rinkenæs, 69.940 kr., rydning, jordarbejde, vej- og ganganlæg, tilplantning, tilsåning og affaldssamlere: gartner Carstensen, Gråsten, 70.701 kr., indhegning, vandkummer og affaldssamlere: smedemester Schultz, Gråsten, 11.600 kr., samt bænke- og vandkummer: bygmester Manner Jakobsen, Gråsten, 8023 kr. (havearkitekt *Johannes Tholle*).

$\frac{29}{7}$ (Kristel. Dagbl.): Jødiske kgd. ødelægges igen i vore dages Tyskland.

$\frac{1}{8}$ (Århus amtstid.): Udvidelse af Odder kgd. er i gang (landinspektør *Chr. Andersen*).

$\frac{3}{8}$ (Nordsjæll. Soc.Dem.): Nyhuse ny kgd. i brug til efteråret.

$\frac{8}{8}$ (Nordsjæll. Soc.Dem.): Reguleringen af Slangerup kgd. er i gang.

$\frac{12}{8}$ (Jydske Tid.): En kgd. bør ikke være et kartotek (af et foredrag af *G. Georgsen*).

$\frac{13}{8}$ (Sorø amtstid.): Udvidelse af Korsør kgd. er nu godkendt (inspektør *O. Raahauge-Askegaard*).

$\frac{14}{8}$ (Socialdemokraten): Kirkeministeriet har

godkendt Glostrups køb af Pilehøj i Hersted-øster til kgd.

$\frac{17}{8}$ (Fyns Tid.): Urnehaven i Assens er færdig (gartner *E. Lange*).

$\frac{20}{8}$ (Århus amtstid.): Ebeltoft søger jord til udvidelse af kgd.

$\frac{21}{8}$ (Århus amtstid.): St. Pauls kgd. i Hadsten skal udvides.

$\frac{21}{8}$ (Venstres Folkebl.): Finderup kgd. udvides i retning af Gierslev.

$\frac{23}{8}$ (Jydske Tid.): Åbenrå får nu en kirkegårdsarkitekt (*Rasmus Th. Christensen*) til at lede omlægningen m. m.

$\frac{30}{8}$ (Langel. Avis): Udvidelse af Tullebølle kgd. indvies d. 7. 9. af pastor *Christiansen*.

$\frac{1}{9}$ (Nordsjæll. Soc.Dem.): Egebæksvang ny kgd. indviet. De første planer til denne udvidelse kom frem i 1949, hvor menighedsrådet henvendte sig til ingeniør *Langgaard* i Helsingør. Men i ministeriet ønskede man en speciel kirkegårdsarkitekt, og det blev arkitekt *C. Th. Sørensen*, København, som leverede tegningerne. Det oprindelige projekt lød på 56.000 kroner, og selve arbejdet i dag har kostet 65.458,30 kroner, men derfra må trækkes forskellige udgifter til indkøb af værktøj og andet, som egentlig ikke berører selve udgifterne til anlægget, således at man er nede på de udgifter, man først havde regnet med. Jordarealet er betalt med 21.675,00 kroner til Gurre skovdistrikt. Anlægsgartner *P. Kjul* har for udførelsen af anlægsarbejdet fået 14.862,32 kroner. En del af kirkegården må slet ikke beplantes. På disse grave må der kun ligge en plade eller diskret sten. I det hele taget må der ikke på noget sted af kirkegården beplantes højere end 30 cm.

$\frac{3}{9}$ (Sydsjæll venstrebl.): Demonstration for landsbygravere på Everdrup kgd.

$\frac{4}{9}$ (Fyns Tid.): Strid om gravplads på Middelfart kgd.

$\frac{5}{9}$ (Præstø avis): Arbejdet med udvidelse af Stensby kgd. påbegyndt (havearkitekt *Johannes Tholle*; anlægsgartner *H. Hansen*).

$\frac{8}{9}$ (Østsjæll. Folkebl.): Lyderslev kgd. reguleres af havearkitekt *N. Ulrichsen*.

$\frac{19}{9}$ (Vestkysten): Der er tale om udvidelse af Tarm kgd.

$\frac{20}{9}$ (Fr.borg amtstid.): Den nye kgd. i Hillerød hedder nu Søholmskirkegården.

FRA NORSKE DAGBLADE

$\frac{12}{9}$ (Nidaros): Risa kgd. skal utv.

$\frac{13}{9}$ (Dagen Bergen): Venare kyrkjegardar.

$\frac{19}{9}$ (Østlendingen): Utv. av Elverum kgd. aktuell.

- $\frac{2}{3}$ (Brømneysands avis): Kurs i kyrkjegardsstell i Sømna.
- $\frac{2}{3}$ (Velgeren): Påkrevet utv. av Gjøvik kgd.
- $\frac{2}{3}$ (Dasavisa): Utv. av Frengen kgd.
- $\frac{2}{4}$ (Varden): Mage kgd. i Telemark pusses opp.
- $\frac{2}{7}$ (Nordlands avis): Nu har vi sjansen til å få en pen kgd. på Hemmes berget.
- $\frac{2}{8}$ (Helgeland arbejderbl.): Statens kgd.skonsulent ser på kgd. i distriktet.
- $\frac{3}{5}$ (Samhold): Raufoss kgd. skal forskjønnnes.
- $\frac{4}{6}$ (Glåmdalem): Planmessigt arbejde settes i gang på Vinger kgd.
- $\frac{4}{6}$ (Samhold): Landåsbygda får snart egen kgd.
- $\frac{1}{6}$ (Varden): Hjartdal kgd. skal pyntes opp.
- $\frac{1}{2}$ (Østlendingen): Alvdal kgd. forskjønnnes.
- $\frac{1}{4}$ (Indre Attenhus blad): Etterhvert skal hele Sørum kgd. omreguleres.
- $\frac{1}{6}$ (Adresseavisen): Stell bedre med domkirkegården i Trondheim.
- $\frac{1}{8}$ (Tvedestrandposten): Utv. av Dypvåg kgd. med 20×20 meter.
- $\frac{2}{6}$ (Fylkesavisen): Kgd. i Telemark blir enklere; dugnadsarbeid i en rekke byer har ført til gode resultater siger fylkesgartner Foss.
- $\frac{2}{6}$ (Folkets røst): Utv. av Askim kgd.
- $\frac{2}{6}$ (Haugesunds dagbl.): Kgd. i Haugesund blir enklere og penere, sier fylkesgartner Alv. Skarpeid.
- $\frac{2}{6}$ (Follo Arbeiderbl.): Vakrere utformn. av kgd. i Ski ved herredsgt. Einar Homo.
- $\frac{1}{7}$ (Hanstad Tid): Areal til utv. av kgd. på Tofta innkjøpt.
- $\frac{8}{8}$ (Stavanger): Utv. av Ølen kgd.

FRA SVENSKE DAGBLADE

- $\frac{1}{2}$ (Dagens nyheter): Kgd. vid havet (Harboøre).
- $\frac{2}{2}$ (Eskilstuna Kuriren): Kyrkogårdsmänn kongressmöts.
- $\frac{1}{8}$ (Folket): Eskilstuna imponerade som kyrkogårdsvårdare.
- $\frac{1}{8}$ (Eskilstuna Kuriren): Begravningsfria söndagar kyrkogårdschefers önskan.
- $\frac{4}{8}$ (Sydsvenska dagbl.): Kyrkogårdsinvigning i V. Strö.
- $\frac{2}{8}$ (Göteborg-posten): Källered's nya kyrkogård invigd.
- $\frac{4}{6}$ (Umebladet): Krematorium byggs i samband med ny kyrkogårdsanläggning i Skellefteå.

FRA TIDSSKRIFTERNE

American Cemetery may: Legal Pointers for Cemetery Officials (A. L. H. Street). Please Don't Sentiment (Len Leourd). Four Generations of One Family Helped Wildwood Grow.

Explaining Special Perpetual Caret Lotowners. Over Two Million Deaths in Calcutta's 1950 Cholera Plague. Disinterment and Removal of Bodies from Cemeteries. — June: Cleveland Cemetery's "Garden Show" attracts many Visitors. Forest Lawn's 17 Years of Progress in Charlotte, NC. Contract With the Family before Interment (Raymond L. Brennan). July: Maintaining our Heritage (Fred C. Hopton). Dignity and Beauty (Oak Hill Memorial Park, San Jose, Cal.). Public Relations should start with Your lot Owners. — August: A 70-Year-old Cemetery that has taken the Years in stride (Woodlawn in Syracuse, NY).

Byplan nr. 19: Projekt til kirkegård og kapel, Kongens Lyngby (Alvar Aalto og J. J. Barüel). Kirkegårder, polemikk, politikk og planlegging (Eyvind Strøm).

Der Naturstein nr. 7: Wertloses und wertvolles Grabmalschaffen (Werner Lindner). — Nr. 8: Alte Granitkunst m. m. — Nr. 9: Die Granitindustrie auf neuen Wegen. Anmerkungen zu der neuen Grabsteinserie des VDg ... in Essen. Grabmalgestaltung im Streit der Meinungen (Josef Römer).

Ignis nr 7: Malmö krematorium 20 år (H. Lingby). Böra bårhus inrättes i krematorier? Nr. 8: Tillkomsten av Östersunds krematorium (Olof A. Persson). Krematoriebyggets genomförande (ibid.). Beskrivning över krematoriet i Östersund. Incineratoranläggningen i Östersunds krematorium. — nr. 9: kyrkan och eldbegängelsen. Eldbeg. en kulturfaktor. Urnlundar, deras anläggning och betydelse (kyrkogårdsf. G. Granquist). Bårhus-krematorium. Konstnadsfri kremation i Göteborg.

Landsbygraveren nr. 6: Honorartillæget (Nørlyk). Sommergødskning (J. Hviid). Graverens gerning og dennes kirkelige værdi (Emil Bottinger). Nr. 7: Myrer. Nr. 9: Urnegårde (Carl Weltzer). Kirkegårdsbesøg. Om Hækklipning (H. V.). Drivning af blomsterløg (J. Hviid).

Menighedsrådenes blad juli-august: De russiske gravsten endnu engang. Sept.: Foreningen for kirkegårdskultur (referat af generalforsl.).

Pharos nr. 3: 62nd Crematorium opened at Skipton. The new Cremation Act. War memorial. The Radiant Heating Cremation Furnace.

Pigtråd nr. 9: Ryvangen (E. Lowe).

Steinmetz und Bilhaver nr. 6: Kunst und Handwerk, eine Einheit (Karl Wenke) Sonderchau „Friedhof und Grabmal“ auf der „Gruga 1952“ in Essen (Walter Karnapp). Idee und Gestaltung. — Nr. 7: Mustergrabenanlage am Westfriedhof in Nürnberg (Clausz). Nr. 8: Friedhof- und Grabmalgestaltung in Bremen

(*Emil Theil*). Der osterholzer Friedhof (*Erich Ahlers*). Eine Grosse Stadt und ihr Friedhof (*Werner Lindner*). Grabmal und Grabbeet (*Werner Lendholt*). Von der anlage eines Gräbersfeldes bis zum Erwerb einer Grabstelle (*Helmut Lehmkuhl*). Idee und Gestaltung. — Nr. 9: Die Aufgaben des Grabzeichens (*Rudolf Pfister*). Der Friedhof in Marienthal (*Maximilian Maria Schulz*). Der ländliche Friedhof als besonders Vedantwortsreiche Gestaltungsaufgabe.

Stenhuggertidende nr. 6—7: Foreningen for kirkegårdskultur (referat af generalforsamling).

Viola 13/8: Kyrkogårdsföreståndarnas kongress i Eskilstuna (*Hilding Claesson*). 3/8: Kyrkogårdsdagar i Färgelanda (kursus).

BOGANMELDELSER

Franz Boerner: Der Schnitt der Ziergehölze. 8°, 105 s., hefte 105 Grundlagen u. Fortschr. im Garten und Weinbau; Eugen Ulmer, Ludwigsburg 1952. DM 4,80.

Igen en lille fremragende afhandling i rækken: Grundlag og fremskridt i have- og vindyrkning. Det giver svar på de spørgsmål, der opstår, når det drejer sig om beskæring eller nedskæring af buske og træer, som så ofte foretages rent skematisk. Dette hefte kan siges at være et af de mest formålstjenlige skrifter om dette emne og behandler det fra de grundlæggende synspunkter til den individuelle fremgangsmåde, fra beskæringen i planteskolen ved behandlingen af vej- og allétræer.

Fr. Meyer: Die Nadelhölzer einschl. Ginko. 8°, 174 s., hefte 103 Grundlagen u. Fortschritte im Garten- und Weinbau; Eugen Ulmer, Ludwigsburg, 1952, DM. 7,—.

Giver det første grundlæggende kendskab om koniferer for den unge gartner eller den, der måtte ønske at få et indblik i emnet for at gå videre og studere mere udførlige værker. Heftet er i sin kortfattede form et udmærket middel til indblik i dette meget omfattende område af dendrologien; der behandles nåletræernes afstamning, deres historie, familiernes særkende, deres anvendelse, plantning og pleje, formeringen samt sygdomme og skadedyr. Alt i alt „en ouverture i operaen om nåletræerne“.

Ursula Hansen.

Ulla Bodorff: Landskapsvård och trädgårdsanläggningar. Fol., 12 s. Særtryk af Bygnadsvärlden nr. 18 1952.

Dette lille skrift, der er blevet til i anledning af den internationale havearkitektkongres i

Stockholm (juli 52) og er forfattet af den svenske havearkitekt, indeholder også nogle linjer om kirkegårde og er et propagandaskrift med arbejdsforslag for landkommunerne i Sverige.

Dansk Tidsskrift-Index. 37. årg. 1951. 8°. 392 s. Nyt nordisk forlag, Kbh. 1952.

Dette nyttige leksikon behandler begravelsesvæsen i afsnittet lægekunst og kirkegårde under kunst (byplan etc.), mens det synes, som om gravmælekunst og skulptur er undgået registrering. Vi anbefaler indexet til alle, der vil holde rede på, hvad der er skrevet om enkelte emner i 1951.

Dansk Naturfredning. Årsskrift 1951. 8°, 88 s. Dansk Naturfredningsforening 1952.

I beretningen lægger man især mærke til den udførlige omtale af den fortjenstfulde fredning af kirkers og kirkegårdes omgivelser. Selv om arbejdets gennemførelse er slut på den skete basis, må det dog ikke glemmes, at der stadig sker noget omkring kirkerne, og at opmærksomheden ikke må slappes her overfor.

Die Friedhof-Fibel. Ved Rudolf Pfister. 8°, 160 s. Georg D. W. Callwey, München 1952. DM 12,50.

Bogens titel betyder sådan noget som kirkegådens abc; den behandler en række aktuelle spørgsmål, der er lige brændende hos os som andetsteds i den vesterlandske kulturkreds, og den er sat op med megen smartnes som et propagandaskrift, der viser gode eksempler og slemme gegenbeispiel, i hvilke sidste billederne har fået en effektiv overstregning, så man ikke er i tvivl om forfatterens mening om spørgsmålet. Gravmælerne fylder den væsentligste del, og ikke mindst i dette tema vises adskillige motiver, som nok kunne give en fornyelse inden for nordisk gravmælekultur. Alle, der arbejder med kirkegårdens problemer i stort såvelsom i små detaljer som gravsteder og gravmæler, vil kunne finde noget af værdi for arbejdet i denne smukke bog.

Anne Ashberry: Miniature Gardens. 8°, 120 s. George Newnes Limited, London 1951. 15 s.

Med miniaturehaver menes ikke de lilliputhaver, som i de senere år er anlagt ved husterassen i parkbebyggelserne og ej heller de miniaturehaver, som man indretter på gravstederne, men dem, som vi ellers i Danmark kalder sådan noget som „japanhaver“. Forfatterinden har fået ideen til at skrive om indretning af disse, efter at hun i nogle år havde boet i London og der ikke kunne nøjes med nogle blomsterplanter i et vindue, men gav sig til at lave miniaturer — og så bad folk hende om ideer til nogle hos dem selv, og så kom

denne bog. Den handler altså om dværgtræer i mange variationer og andre planter for disse meget små forhold i skåle, jardinierer etc. — om planlægningen, tilplantningen og pasningen. Hun er gået meget alvorligt til værks og giver virkeligt gode råd i denne specielle teori af havekunst og have dyrkning. Den er rigt illustreret.

Fred J. Chapple: *The Heater Garden.* 8°, 180 s. W. H. & L. Collingridge Lim., London og New York, 1952. 21 s.

Dette er bogen om hede-haver, eller skal vi oversætte den til lynghaver eller lyngpartier i haver. Den må siges at komme ind under begrebet, at hvad den bog ikke siger om lyng og lyngdyrkning i haver, er ikke værd at vide. Ud over erica i en masse former, varieteter og kompositioner tales der lidt om calluna, og den slutter med en kalender for blomstring af erica, der viser, at i hvert fald i England har hver måned sine erica i blomst — måske dog med undtagelse af november, hvor forfatteren må tage hjælp fra calluna. Der er megen og fyldig tekst, men kun få billeder.

A. D. C. Le Suer: *Hedges, Shelterbelts and Screens.* 8°, 128 s. Country Life Lim., London 1951. 15 s.

Om denne bog om hække, læbælter og dækplantninger siges på smudsomslaget, at den er for gartnere, landbrugere og havebrugere, samt at den er fyldt med facts, figurer og kultur-anvisninger til nytte både for amatører og fagfolk. Og da de nævnte elementer er ældgamle i britisk (navnlig sydengelsk) kulturlandskab, har de århundreders erfaring at bygge på. Der berettes om stedsegrønne klippede hække, blomsterhække, skærmpantninger, levende hegn m. m., og et udmærket stikordsregister letter bogen. Mangt og meget er lig danske forhold, men der er dog tydeligvis et mildere klima lagt til grund for erfaringerne, end vi kan regne med, både i valg af planter og på anden måde. Der er 28 gode illustrationer.

Walter Kallauch: *Die Schnittblumenkultur in der Erwerbsgärtnerei.* 8°, 142 s. Eugen Ulmer, Ludwigsburg, 1952. DM 6,80.

Som nummer 2 i rækken af håndbøger for erhvervsgartneri foreligger denne af afdelingsleder, statlig og diplom. gartenbauinspektør *Kallauch* fra den højere havebrugsskole i Osnabrück. Den har 72 illustrationer og behandler kulturer af alt, hvad man med rimelighed kan forlange. Bogen turde have interesse for de handelsgartnerne eller kirkegårdsgartnerne, som producerer kranseblomster, grønt m. m.

A. W. Holbrook: *A Dictionary of british Way-*

side Trees. 16°, 236 s., Country Life Lmt., London. 4de udg. 1949. 8 s. 6 d.

I bogen behandles og beskrives 46 træer, som altså efter britisk opfattelse egner sig som vejtræer (hvormed der ikke menes allétræer) lige fra ask til valnød, og fra cedertræer til wellingtoniana; desuden nogle kratvækster som slåen, vildrose, snebolle m. fl. Bogen synes især beregnet som en hjælp for folk, der træffer på træer i landskabet, og som især om vinteren, når løvtræerne står uden blade, ikke formår at skelne dem, uden at bogen dog kun må betragtes som botanisk. Afbildningerne er dels meget udmærkede stregillustrationer af grene, blade, frugter m. m. og dels fotogengivelser af enkelte eller parvise træer, oftest i vinterdragt. Er forsåvidt en parallel til *Gram* og *Jessens* danske bog om træer og buske i vinterdragt, men mere fyldig end denne.

Helge Finsen: *Arkitekten Ulrik Plesner.* 8°, 112 s. Selskabet for Arkitekturhistorie; København 1951.

Som indledning til et samarbejde mellem arkitektens forlag og selskabet for arkitekturhistorie er udgivet denne nydelige bog om arkitekten *Ulrik Plesner*. Man kan måske undres over, at det netop er blevet denne arkitekt, der indledes med; men forklaringen herpå er formentlig den, at det var dette stof, der først lå færdigt til udsendelse. Forfatteren giver iøvrigt både sagligt og personligt en ypperlig karakteristik af Plesner, og det serveres i et smukt og livfuldt sprog, så man meget gerne læser bogen i eet stræk. Men hvorfor omtaler han „Mønsterhusene“ på Mariendalsvej som „Forsøgshusene“? I ældre leksika såvel som i stedets lokalhistorie og omtale figurerer de fra gammel tid og stadigt som „Mønsterhusene“, og anmelderen kan fra 14 års beboelse af een af lejlighederne skrive under på, at for nygifte passede navnet på ejendommen ganske udmærket. Er nærværende bog at betragte som forsøgsbog, må det ønskes, at den dog også kan være mønster for kommende mange i samme slags.

RESOLUTIONER m. m.

Kirkeministeriets Skriv. (17/2 1945) til Stiftamtmanden og Biskoppen over Haderslev Stift) ang. forskellige Spørgsmaal i Forbindelse med en Kirkes Overtagelse af Gravstedsvedligeholdelse.

I et med Stiftsøvrighedens Skrivelse af 4. Februar 1945 hertil indsendt Andragende har Vejstrup Sogns Menighedsraad i Forbindelse med Spørgsmaalet om Inddragelse blandt Stiftsmidlerne af de Vejstrup Kirke tilhørende Grav-

stedskapitaler forespurgt, hvor lang Tid Kirkens Vedligeholdelsespligt er gældende i de Tilfælde, hvor der ikke i de enkelte Kontrabøgers Vedtegninger er fastsat noget om Vedligeholdelsestidens Længde.

I Anledning heraf skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Forpligtelsen til at vedligeholde de Gravsteder, til hvis Vedligeholdelse der er hensat mindre Beløb end angivet i Vedtægtens § 24 — som af Stiftsøvrigheden ved Sagens Fremsendelse hertil udtalt — bør ophøre ved Udløbet af Fredningstiden, der for en Voksen-Grav i Henhold til Vedtægtens § 8 er 30 Aar.

For de øvrige Gravsteder maa der forholdes med Hensyn til Vedligeholdelsen i Overensstemmelse med det i Kirkegaardsvedtægten fastsatte, idet Ministeriet dog bemærker, at der efter hidtidig Praksis ikke anerkendes nogen Vedligeholdelsespligt udover i det længste 100 Aar.

Kirkeministeriets Skriv. ($\frac{1}{4}$ 1945) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Viborg Stift) om, at Fundatsen for et Legat, hvis eneste principale Formaal var Vedligeholdelse af et privat Gravsted, ikke fandtes egnet til kgl. Stadfæstelse ad mandatum, m. m.

Kirkeministeriets Skriv. ($\frac{1}{4}$ 1945) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Fyens Stift) ang. Afgørelsen af, hvorvidt en Kirkegaards Regulering nødvendiggor, at en Del af et Gravsted paa Kirkegaarden inddrages, herunder om Betydningen af, at Gravstedet maatte være henlagt til en bestemt Ejendom.

I det med Stiftsøvrighedens Skrivelse af 21. Oktober 1944 hertil indsendte Andragende har Sdr. Broby Menighedsraad besværet sig over, at Provstiudvalget har vægret sig ved at godkende, at en Del af Gaardejer N. N. tilhørende Gravsted inddrages i Forbindelse med en paa-tænkt Regulering af Sdr. Broby Kirkegaard.

Saaledes foranlediget skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Ministeriet, da det i Sagen er oplyst, at det i § 22 i Lov Nr. 282 af 30. Juni 1922 ommeldte Syn efter foretagen Besigtigelse paa Stedet har udtalt, at en Regulering af Kirkegaarden ikke nødvendiggor Inddragelse af nogen Del af det ommeldte Gravsted — hvilket Standpunkt Provstiudvalget har tiltraadt — maa holde for, at Spørgsmaalet om Gravstedets Regulering herefter maa anses for bortfaldet, jfr. Bestemmelserne i § 11, Stk. 1, i kgl. Anordning af 10. December 1927 og § 10, Stk. 2, i den den 21. September 1940 approberede Vedtægt for Sdr. Broby Kirkegaard.

Løvrigt skal Ministeriet med Hensyn til det under Sagen inddragne Spørgsmaal om Betydningen af, at det ommeldte Gravsted skulde høre til de i nævnte Lovs § 25, Stk. 7, omtalte, saakaldte „Gaardgravsteder“ tilføje, dels at det virkelig drejer sig om et saadant „Gaardgravsted“, i hvilken Henseende bemærkes, at Bevisbyrden herfor formentlig maa paahvile Ejeren af Gravstedet, dels at det, selv om det bevises, at det her drejer sig om et „Gaardgravsted“, dog altid maatte anses for tvivlsomt, hvorvidt ikke ogsaa saadanne Gravsteder maatte kunne inddrages under en af § 32-Synet godkendt Regulering af Kirkegaarden, jfr. det i Ministeriets Skrivelse af 29. November 1938 (G. R. 1938 pag. 492—94) udtalte, hvorefter Spørgsmaalets Afgørelse sluttelig maa henhøre under Domstolene.

Kirkeministeriets Skriv. ($\frac{25}{4}$ 1945) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Viborg Stift) ang., hvorvidt Kirkebetjentene ved Ilskov Kirke havde været pligtige til uden Vederlag at medvirke ved en af Sognepræsten i Bording paa Ilskov Kirkegaard forrettet Begravelse af en i Bording Sogn bosiddende Person.

Kirkeministeriets Cirkulærskriv. ($\frac{1}{5}$ 1945) (til Biskopperne m. fl.) ang., at Anmeldelse til Skifteretten ikke er fornøden med Hensyn til Dødsfald blandt de udenlandske Flygtninge, som for Tiden opholder sig her i Landet, m. m.

Kirkeministeriets Cirkulærskr. ($\frac{16}{5}$ 1945) (til Stiftsøvrighederne) ang. Fjernelse eller Ændring af saadanne paa Kirkegaardene anbragte Mindesmærker, Indskrifter, politiske Symboler eller lignende, som maa anses for at være upassende paa Baggrund af Begivenhederne i Besættelsesaarene, m. m. (jevnf. VK. XV pag. 67—68).

Kirkeministeriets Skriv. ($\frac{27}{6}$ 1945) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Fyens Stift) ang. Forstaaelsen af Bestemmelserne om Erhvervelse af Gravplads og Betalingen herfor i Lov Nr. 282 af 30. Juni 1922 § 25, Stk. 2—4.

... Ministeriet skal henstille, at der til den af Stiftsøvrigheden den 30. April 1930 approberede Vedtægts Post 10, Stk. 3, føjes følgende Bestemmelse:

„Ret til at blive begravet paa en af Kirkegaardene har desuden saadanne udensognsboende, der enten har Ægtefælle, Forældre eller Børn begravet paa Kirkegaarden, eller som paa særlig Maade har været knyttet til Nyborg Kirkedistrikt. I opstaaende Tvivlstilfælde tilfalder den endelige Afgørelse Stiftsøvrigheden, jfr. § 25, Stk. 3, i Lov Nr. 282 af 30. Juni 1922“, og at det udtrykkelig fastsættes i Vedtægten, hvilken Betaling der skal erlægges for Grav-

plads i de Tilfælde, der falder ind under Lovens § 25, Stk. 3.

Der maa derhos foretages fornøden Ændring i Vedtægtens Post 10, Stk. 2.

Efter den Anledning, Sagen dertil giver, undlader man ikke at bemærke, at Bestemmelsen i Lovens § 25, Stk. 3: „I opstaaende Tvivlstilfælde tilfalder den endelige Afgørelse Stiftsøvrigheden“, maa antages alene at vedrøre Spørgsmaalet om, hvorvidt Afdødes Tilknytning til Sognet har været af en saadan Art, at vedkommende kan falde ind under Paragrafens Bestemmelse om *Ret* til at blive begravet paa Kirkegaarden.

Ministeriet forventer at modtage Indberetning om, hvilke Ændringer der herefter agtes stadfæstet i Nyborg Kirkegaardsvedtægt, og dermed den hoslagte tilbagefølgende Vedtægt paany indsendt hertil.

Kirkeministeriets Skriv. (2/7 1945) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Ribe Stift) ang. **Adgang for en Gravstedsejer til at passere over et Nabogravsted m. m.**

I den med Stiftsøvrighedens Skrivelse af 2. Maj d. A. hertil tilbagefulgte Sag har Fru N. N. besværet sig over, at der er blevet lagt hende Hindring i Vejen for at benytte den sædvanlige Indgang til hendes Gravsted Nr. 32 paa A. Kirkegaard. ...

Et Flertal indenfor Menighedsraadet er af den Opfattelse, at Indgangen til Gravstedet bør flyttes hen i det sydlige Hjørne, idet der herved bliver Adgang til Gravstedet fra en Gang paa Kirkegaarden, medens Fru N. N. paa sin Side har gjort Krav paa, som hidtil, at faa Adgang ad en Passage over O. O.'s Gravsted.

Ved Sagens Forelæggelse for Ministeriet har Hr. Stiftamtmanden og Deres Højærværdighed indstillet, at Klagerinden faar Adgang til sit Gravsted ad en 24" bred Gang over O. O.'s Gravsted, regnet fra den paa det hoslagte tilbagefølgende Kort nærmere angivne Gang mod Syd og indtil den nordligste Granitøjle ved Indgangen.

Saaledes foranlediget skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Fru N. N., der har overtaget Gravsted Nr. 32 sammen med sin Mand uden anden Adgangsvej end Passagen over Gravsted Nr. 28, og som uden Protest fra Indehaveren af Gravsted Nr. 28 indtil 1944 har benyttet denne Gang, herved maa antages at have erhvervet Ret til at passere over Gravsted Nr. 28 til den eksisterende, nu med 2 Granitøjler afmærkede Indgang til Gravsted Nr. 32.

Ministeriet er derhos med Stiftsøvrigheden

enigt i, at det er rettest, at Sagen ordnes derved, at Klagerinden faar Adgang til sit Gravsted ad en 24" bred Gang over O. O.'s Gravsted, regnet fra den paa det omhandlede Kort nærmere angivne Gang mod Syd og indtil den nordligste Granitøjle ved Indgangen.

Det tilføjes, at Spørgsmaalet iøvrigt henhører under Domstolenes Afgørelse.

Kirkeministeriets Skriv. (2/7 1945) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Viborg Stift) ang., **at en Ordning, hvorefter Kommunen overtager Vedligeholdelsen af Sognekirkegaarden, mod at der fremtidig vederlagsfrit udlægges Gravplads til enhver Sognebeboer m. v., ikke vil kunne godkendes.**

Kirkeministeriets Skriv. (2/7 1945) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Haderslev Stift) ang. **to til Minde om faldne tyske Soldater paa en Kirkegaard anbragte Mindesmærker, der var forsynet med Hagekors og Solkors.**

I et med Stiftsøvrighedens Skrivelse af 18. Juli d. A. hertil indsendt Andragende har Sognepræst for Uge Menighed N. N. med Henvi-
sing til Ministeriets Cirkulærskrivelse af 16. Maj d. A. indberettet, at der paa Uge Sogns Kirkegaard til Minde om to i den nu afsluttede Krig faldne tyske Soldater er anbragt henholdsvis en utilhugget Granitsten og en lille Marmorplade, der, foruden med tyske Indskrifter, er forsynet med henholdsvis et Solkors- og et Jernkors-Tegn.

Det er endvidere oplyst, at der ikke hidtil — hverken fra Befolkningens eller Menighedsraadet Side — er fremsat Krav om Fjernelse af de nævnte Symboler.

Saaledes foranlediget skal man tjenstlig meddele til Efterretning for videre Bekendtgørelse, at Hagekors og Solkors som hedenske Symboler ikke vil kunne tolereres, men at der iøvrigt ikke vil være Anledning til Indskriden overfor de to Monumenter.

Kirkeministeriets Skriv. (2/7 1945) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Ribe Stift) ang. **en Kirkes Overtagelse af Vedligeholdelsen af et i en Skov indrettet Gravsted for dræbte Frihedskæmpere m. m.**

I et med Stiftsøvrighedens Skrivelse af 20. Juli d. A. hertil indsendt Andragende har Vejen Sogns Menighedsraad anholdt om Ministeriets Godkendelse af, at der er indrettet Gravsted i den Direktør O. Vang Lauridsen tilhørende Vejen Skov for 2 Frihedskæmpere, Politibetjent Kornelius Madsen og Hans Thorkild Hansen, der den 16. April 1945 under en Sabotageaktion blev dræbt af en tysk Patrulje.

Det fremgaar af Sagen, at Gravstedet er be-

liggende paa det Sted i Vejen Skov, hvor de nævnte Frihedskæmpere blev fundet nedgravet, og at Gravstedet er indviet af Sognepræsten for Vejen Menighed, Provst N. N. Endvidere fremgaar det af Sagen, at Direktør Vang Lauridsen har erklæret sig villig til paa den ham tilhørende Ejendom at lade tinglyse Deklaration angaaende Gravstedets Fredning m. v.

I Anledning heraf skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Ministeriet kan godkende, at der er indrettet Gravsted i Skoven paa det anførte Sted, og at Menighedsraadet paa Kirkens Vegne overtager Ansvaret for den fremtidige Vedligeholdelse, paa Vilkaar, at Begravelsespladsen behørigt indhegnes, at Begravelsespladsen, saa længe den opretholdes som saadan, tillige med det samme omgivende Hegn og Mindesmærke, som derpaa maatte blive anbragt, fredes og vedligeholdes af Vejen Kirke og hvert 3die Aar underkastes Provstesyn paa Kirkens Bekostning, at der ikke maa nedsættes flere Lig i Gravstedet, at der ikke i Fremtiden indrettes Anlæg til Drikkevandsledning indenfor 50 Meters Afstand fra Begravelsespladsens Grænser, at der forbeholdes det offentlige Ret til at kræve Gravstedet nedlagt, naar dette i Tidens Løb af sanitære eller andre Grunde maa anses for at være nødvendigt, at der i dette Øjemed inden 6 Uger fra Dato udstedes og tinglyses en Deklaration som Hæftelse for den omhandlede Ejendom, hvorved den nuværende og efterfølgende Ejere forpligter sig til at efterkomme de ovenstaaende Bestemmelser i det Omfang, de angaar Ejendommen, saa længe Begravelsespladsen opretholdes som saadan, og at den til Gravpladsens Bevaring og Udsmykkelse indsamlede Kapital indbetales til Stiftsmidlerne som en Vejen Kirke tilhørende Kapital, hvoraf de aarlige Renter udbetales Kirken til Bestridelse af de med Vedligeholdelsen af Begravelsespladsen forbundne Udgifter.

Kirkeministeriets Skriv. (7% 1945) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Københavns Stift) ang., at der ikke findes Hjemmel til paa Søn- og Helligdage at undlade den paabudte Klokkeringning Morgen og Aften.

Kirkeministeriets Cirk. (20% 1945) (til Stiftsøvrighederne) ang. Tilskud til Kirkegaardsudvidelser der er paakrævet som Følge af Begravelse af tyske Flygtninge

Kirkeministeriets Skriv. (20% 1945) (til Stift-

amtmanden og Biskoppen over Haderslev Stift) ang. en Begravelsesplads i Als Nørreskov i Egen Sogn for nedstyrkede britiske Flyvere.

I et med Stiftsøvrighedens Skrivelse af 4. August 1945 hertil indsendt Andragende har Sognepræst ved Horsens Klosterkirke N. N. indberettet, at han den 26. Juli 1945 har indviet en i Als Nørreskov i Egen Sogn beliggende Grav, hvori Ligene af 3 eller 4 engelske Flyvere, som den 29. September 1944 er styrtet ned over Als, ligger begravet, hvorhos Sognepræsten har forespurgt, om der vil være at lyse Fredningsdeklaration paa den omhandlede Gravplads.

Saaledes foranlediget skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Ministeriet om Sagen har brevvekslet med Direktoratet for Statsskovbruget, der har oplyst, at Gravens Tilstand vil være sikret, naar der i Distriktets Driftsplan optages en Bemærkning herom, hvorhos Direktoratet har erklæret sig villigt til at varetage Gravstedets Vedligeholdelse. Derimod har Direktoratet af naturfredningsmæssige Grunde ment at maatte fra raade, at der rejses Hegn omkring Graven, hvilket efter det oplyste ogsaa er unødvendigt.

Det tilføjes, at Ministeriet herefter ikke skønner, at der er Anledning til at kræve Tinglysing af nogen Deklaration om Fredning, og at man ej heller har fundet det fornødent at udfærdige nogen kgl. Bevilling til Indretning af Begravelsesplads.

Kirkeministeriets Skr. (27/10 1945) (til Biskoppen over Fyens Stift) ang. Spørgsmaalet om en Begravelsesforretnings Beføjelse til at rekvirere Kirkebogsattester til Brug ved Begravelser, m. m.

I et med Deres Højærværdigheds Skrivelse af 3. Oktober 1945 hertil indsendt Andragende har Sognepræst for Kullerup og Refsvindinge Menigheder N. N. forespurgt, hvorvidt en Begravelsesforretning er berettiget til at rekvirere Udskrifter af Kirkebøgerne uden at præstere Fuldmagt fra rette Vedkommende.

Provst for Gudme og Vinding Herreders Prosti O. O. har i sin i Sagen afgivne Erklæring udtalt, at han maa anse det for givet, at en Begravelsesforretning ligesom enhver, der paa andres Vegne rekvirerer Attester, maa fremvise Fuldmagt fra rette Vedkommende ved Begæring om Udfærdigelse af Attester til Brug ved Begravelse.

Ved Sagens Fremsendelse til Ministeriet har Deres Højærværdighed sluttet Dem hertil.

(fortsættes)